

ШАЙН Григорій Абрамович (07(19). 04. 1892, Одеса — 04. 08. 1956, с. Абрамцево Московської обл., похований у с-щі Голуба Затока, нині Ялтинського р-ну АР Крим) — астрофізик. Доктор фізико-математичних наук (1934), академік АН СРСР (1939). Сталінська премія (1950). Державні нагороди СРСР. Навчався у Юр'євському університеті (нині м. Тарту, Естонія), закінчив Пермський університет (РФ, 1919). Працював 1919—20 у Томському університеті (РФ); 1921—25 — у Пулковській обсерваторії у Ленінграді (нині Санкт-Петербург), 1925—45 — у її Симеїзькому відділенні (нині Ялтинський р-н). 1944 керував створенням Кримської астрофізичної обсерваторії АН СРСР (с-ще Научний Бахчисарайського р-ну), був 1945—52 її директором, від 1952 — завідувачем відділу фізики зірок і туманностей. Наукові інтереси присвячені зоряній спектроскопії та фізиці газових туманностей. Разом із [В. Альбицьким](#) визначив променеві швидкості близько 800 зірок і склав каталог, який є одним із найкращих; разом з [О. Струве](#) запропонував метод визначення швидкостей осьового обертання зірок, довів, що зірки ранніх спектральних

класів обертаються в десятки разів швидше, ніж Сонце, вказав на значення цього факту для теорії зоряної еволюції. Досліджував вміст ізотопів вуглецю в зірках спектральних класів N і R і виявив, що вміст ^{13}C у вивчених ним зірках різний і лише в 2—3 рази нижчий, ніж вміст ^{12}C , тоді як на Землі воно приблизно в 100 разів нижче. Відкрив понад 150 нових туманностей, зокрема особливий клас туманностей, у яких значна частина матерії зосереджена на периферії, і клас дуже витягнутих туманностей волокнистої структури, що були інтерпретовані як результат розширення магнітного поля Галактики. Довів, що зірки та туманності утворюються в єдиному процесі, причому існують системи туманностей, що мають розпадатися за астрономічно короткий час. Досліджував подвійні зірки, малі планети, сонячну корону та інші об'єкти. Відкрив нову довгоперіодичну комету C/1925 F1 (Шайна—Комаса Сола) та кілька десятків спектрально-подвійних зірок, перевірив комету 16P/Брукса 2. Його ім'ям названо 2,6-метровий телескоп у Кримській астрофізичній обсерваторії та астероїд 1648.

Основні праці

On the rotation of stars // *Monthly notices of the Royal Astronomical society*. 1929. Vol. 89, № 3 (співавт.); The radial velocities of 343 stars // Там само. 1932. Vol. 92, № 8 (співавт.); Курс астрофізики и звёздной астрономии. Москва; Ленинград, 1934. Ч. 1. Методы астрофизических и астрофотографических исследований; 1936. Ч. 2. Физика солнечной системы и звездная астрономия (співавт.); Изотопы углерода в спектрах звезд класса N // Докл. АН СССР. 1942. № 4; Водородные эмиссионные линии в спектрах долгопериодических переменных звёзд // Там само. 1944. № 7; Атлас диффузных газовых туманностей. Москва, 1952 (співавт.); Каталог эмиссионных туманностей // Изв. Крым. астрофиз. обсерватории. 1955. Т. 15; Избранные труды. К., 2012.
[Р. Є. Гершберг](#)

Бібліографічний опис:

Шайн Григорій Абрамович / Р. Є. Гершберг // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-891654>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).